שמחת תורה תשע"ד / הרב אלישע וולפין

חברים יקרים,

הערב יוצאים מן הסוכה, חוזרים הביתה!

הערב (ו/או מחר בבוקר) באים ל"ואהבת" (ו/או לכל בית כנסת אחר...) לרקוד ולשמוח בשמחת תורה!

הערב נגמר החג שנקרא "זמן שמחתנו", ומתחיל חג אחר לגמרי, שמחתה של התורה.

אבל, מה כל כך שמח בשמחת תורה? והרי בשמחת תורה לא ניתנה התורה (זה שמור לחג השבועות, חג מתן תורה). אז למה עכשיו? ואם כבר צריך יום לסיים את קריאת התורה ולגלגלה חזרה לבראשית, האם ראש השנה לא הרבה יותר הגיוני?

יש הרבה סיבות לשמחה – חלקן מאוד דתיות ואמוניות (האמונה שהבורא האציל לאדם מחכמתו האין סופית, זו כבר סיבה מספקת... לא?); חלקן אנתרופולוגיות-סוציולוגיות (התורה נתפסת כסיפור המשותף של עמנו. לא חשוב היכן נולדו הוריך ובאיזה עשירון כלכלי אתה נאנק, לכולנו סיפור משותף ומאחד. כולנו באנו מאותו מקום, כולנו אכלנו מאותו המסטינג, וכולנו רקמה אנושית אחת חייה);

לכל אחד מערכת היחסים שלו עם התורה. לי יש שמחה אחת אישית, ובה הייתי רוצה לשתף אתכם השנה.

אני אוהב את השפה. אני אוהב את הרעיון שהאדם בורא את עולמו ונותן לו משמעות על ידי דבר כל כך פשוט, כמו מילים! קחו צירוף של תנועות פה, לשון ושיניים, הוסיפו לו נשיפה של אוויר, שלבו בו קול, והרי לכם מילה, והנה נברא העולם, נבראה מציאות!

נאמר על התורה "הֲפָךְ בָּהּ וַהֲפָךְ בָּהּ, דְּכֹלָּא בָהּ (שהכל נמצא בה)", פרקי אבות ה, כ"ב.

כמי שהגיע אל התורה "מבחוץ" נשביתי בקסמה כשראיתי שכל פסוק וכל מילה בה מזמנים אין סוף פרשנויות ואפשרויות. אין סוף ממש! זה לא סתם ביטוי בעלמא. כבר אלפי שנים דורשים את התורה, מפרשים אותה, מתעסקים בה, הופכים אותה, וכל פעם נראה שמתגלה בה רובד חדש, שהיה עד עתה סמוי מן העין. כל דור מוצא את עצמו משתקף בה. כל דור מפרש אותה, ללא כל קושי וללא צורך במניפולציה טרחנית, באופן אוטנטי ומעמיק – מחכמינו זיכרונם לברכה שהחלו לדרוש אותה לפני 2,400 שנה וזיקקו ממנה ציוויליזציה מפוארת של חיי רוח, מוסר ומעשה, ועד ליום זה, כ"א בתשרי, תשע"ד.

התורה היא כמעיין המתגבר. מעיין שלא מפסיק לשפוע מים. והמעיין לא מבחין בין דתי, חילוני ומסורתי, בין גבר לאישה, בין יהודי ושאינו יהודי.

מקריאה ראשונית, שטחית, מוצאים בתורה פרקים הנעימים לאוזן המודרנית, ופרקים שגורמים לאדם לזוז בחוסר נחת בכסאו; פסקאות מרגשות ופסקאות מעוררות חלחלה; פסוקים שכאילו נכתבו על ידי בית המשפט העליון במאה ה – 21, ופסוקים שנראים כשייכים לעם נומאדי עתיק ובעיקר פרימיטיבי...

ואז מתחיל תהליך הקילוף ... ולפתע כל מה שחשבנו שהבנו מתהפך. לפתע מתוך הפשט הברור והמובן מאליו מתגלות אין סוף אפשרויות נסתרות.

ותוך כדי תהליך הקילוף אני מגלה שלא את התורה אני מקלף, אלא את עצמי. ואני מבין שאני מביט במראה תבונית, המגלה לי פעם אחר פעם מי אני ומה הן אמונותיי.

תהליך הקילוף הוא לא רק שיקוף של מצבי העכשוי (כלומר, שאני אמצא בה ביטוי מילולי יפה לאמונותיי ותפיסותיי כפי שהן כרגע, בהווה). אלא, ובעיקר, הזמנה לחשוף ולגלות, שחור על גבי לבן, את הצעד הבא שלי, את השלב הבא בצמיחה שלי. לא את העתיד! אלא את הצעד הבא שאני נקרא לקחת בחיי. כאן. עכשיו. בזמן הווה.

אני יודע איך זה מרגיש כשאני מתעקש למצוא בתורה את מה שאני כבר יודע. זה פשוט משעמם! זה מייבש! אין חיות בלימוד שכזה.

ואני יודע איך זה מרגיש כשלפתע "קופצת" עלי מתוך הטקסט הבנה חדשה, חיבור חדש, טרי, מעורר, ומאתגר, כמו בקעה מן התורה איזו בת קול אלוהית. ואני לא מבין איך לא ראיתי את זה קודם, זה הרי היה כתוב כאן תמיד... אבל אני כבר יודע, שמי שקורא היום את התורה הוא לא אותו אחד שקרא אותה אתמול. אני לא אותו אדם. והרי אדם רואה רק את השיקוף שלו עצמו. גם אם בת הקול הייתה צורחת לי את זה באוזן, לא הייתי שומע. שהרי אדם שומע רק את הרהורי ליבו.

לכן נקראת התורה עץ חיים, או מעיין מים חיים. כי כזאת היא.

אבל כמו מעיין, המים המחיים של התורה לא נמצאים על פני השטח. הם חבויים עמוק בתוך סלע קשה. וצריך לדעת להפוך בה ולהפוך בה. כדי שהתורה תהיה "תורת חיים", ולא סתם קוד אתי וחוקי כזה או אחר, צריך לדעת להוציא מים מן הסלע.

ללמוד תורה זו אומנות. יש אומנים מגוונים, כל אחד וכלי אומנות שלו, ולכן גם כל אחד והמים הייחודיים שהוא ידלה מן הסלע. אדם אולי נולד עם כישרון כזה או אחר, אבל הוא לא נולד אומן. אומנות דורשת אימון. וכך גם אומנות לימוד התורה – היא דורשת אימון, לא כישרון. היא דורשת מפגש עיקש, רצוי רך, בין לב האדם ללב התורה. וכשלב האבן הופך ללב בשר התורה ניגרת בכל מתיקותה, קרירותה, וחיותה מן הסלע הקשה.

היום הושענא רבה. מחר שמחת תורה.

הושענא רבה הוא היום השביעי והאחרון של חג הסוכות. בהושענא רבא (ולא ביום הכיפורים) מסתיימים ימי הסליחות והתשובה ו"נסגרים שערי השמיים". בהושענא רבא חובטים בערבות עד שינשרו מהן כל העלים. שבים אל הגבעול, אל עמוד השדרה שלנו, לקראת צמיחה חדשה, טרייה, של חיים חדשים שינבטו מתוכנו.

הושענא רבה, שהוא שיאו של חג הסוכות, הוא גם היום של כל הצמאים, לבוא ולהתפלל למים.

מחר שמחת תורה.
שמחת תורה הוא היום שבו חוגגים את חג המעיין.
המעיין שהכל נובע ממנו.
מעיין, שבאופן פלאי מימיו אינם חדלים לעולם – וזו לא אמירה "דתית", אלא קיומית.
מעיין, שהדלי הדולה ממנו עשוי מחומרי הלב, השכל, והמחויבות לאומנות הדלייה.
מעיין, אשר איכות מימיו תלויה בלב של הצמא למים.

הנביא ישעיהו ידוע בקריאתו: "הוי כל הצמא, לכו למים" (פרק נ"ה). חז"ל ניסו לברר מה הוא ביקש הנביא לומר לנו. הרי ברור שכל מי שצמא כדאי לו שילך למים וישתה! מהדיון הזה נולד המדרש הבא: "רבי חנינא בר אידי אמר: למה נמשלו דברי תורה למים? לומר לך, מה המים מניחים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך, אף דברי תורה מניחים מי שדעתו גבוהה עליו והולכים אצל מי שדעתו שפלה... מה מים – (נותנים) חיים לעולם, אף דברי תורה (נותנים) חיים לעולם, שנאמר: "כי חיים הם למוצאיהם...". מה מים - משיבים נפשו של אדם, כך דברי תורה: "תורת ה' תמימה משיבת נפש". מה מים - חנם לעולם, אף דברי תורה: "הוי כל צמא לכו למים" (ילקוט שמעוני, פ"ט).

בואו הערב ו/או מחר לרקוד את ריקוד המעיין. לרקוד עם המעיין.

וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ (תהילים א, ג).

כל הצמא, לכו למים!

חג שמח,

אלישע